

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

1923-рэ ильсүм
Тызэкьотмэ
Къыщегъэжъагъэу къыдэкъы

№ 123 (21612)

2018-рэ ильс

БЭРЭСКЭЖЬЙЙ

БЭДЗЭОГЬУМ и 18

Осэ гъэнэфагъэ илэп

Къыхэтутыгъэхэр ыкъи
нэмэгдэхэд
тисайт ижүүлэцштых

WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Гупчэмрэ шъольырхэмрэ

Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхъаматэ игуадзэу Виталий Мутко Урысые Федерацием ишъольырхэм хэхъоныгъэ ягъэшыгъэнымкэ правителстенне комиссием изэхэсигъо тыгъуасэ Москва щизэрищагь. Адыгейим и Лышьхъэу Къумпыл Мурат аш хэлэжъагь.

2019-рэ ильсүм ыкъи 2021-м нэс Урысые Федерацием ишъольырхэм ябюджет мыльку зэфэдиз шыгъэнным тэлтыгъэтэцт мыльку хэгъахьор зэрагоющицт шыкъэм зэхэсигъом щитегу щитагъэх. Джаш фэдэу Урысые Федерацием ишъольырхэмрэ имуниципальнэ образованиехэмрэ хэбзэлаххэмкэ фэгъэктолэнгъэу афашигъэхэм шуагъэу къатыгъэр зэрээррагъэшэшт шыкъэм, 2018-рэ ильсүм мылькур зэрэтирагошщтим ягугу къашыгъ.

Зэхэсигъом икъяуххэр къызэфихы- сижъээ, Адыгэ Республиком и Лышьхъэу

Къумпыл Мурат зэрэхигъэунэфыкъы- гъэмкэ, аарэ чээзую анаэ зытыра- гъэштицтүр бюджет юфхэр шъхъэйхыгъэу зехъэгъэнхэр ары. Мыщ дэжийн Адыгэ- им ифинанс системэкэ юфыгъо шъхъалэу къенэжьырээр социальнэ пшъерильхэм язешлохынкэ бюджет къеклуулэхэр зэ- гъэуулагъэнхэр, бюджетыр зэцимыкъулы- ныр ары.

Шъольырим хъардджхэмкэ полномо- чиу илэхими ильс къес къахэхь. Аш пае республикэмкэ мэхъанэшо ил федэральнэ бюджетым щыщ мыльку хэгъахьор къылуулэхэм.

Урысые Федерацием ишъольырхэр лъэпкэ проектхэм (программэхэм) зэра- хэлажъэхэрэм епхыгъэ юфыгъомо шъхъа- фэу тегущыгъагъэх. Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиним ижъоныгъокэ унашьо гъецэк!эгъэним тэгъэпсихъагъэу Адыгэим ихэбзэ къулы- къухэм игъо альэгъухэрээр къагъэхъа- зыргъэх ыкъи гъецэк!эхэх хабзэм ифе- деральнэ къулыкъухэм алэклагъэхъагъэх.

Джаш фэдэу жъоныгъокэ унашьо къыщидэлтыгъэхэр стратегическэ ихъуханыр шъольыр документхэм арт- хэм адегъэштэгъэним тэгъэпсихъагъэ

юфхэри зэрахъэх. 2030-рэ ильсүм нэс республикэм щыпхыращицт проектым щыгъэнэфагъэ пчъэгъэ шъхъалэхэр жъо- ныгъокэ унашьом зиггуу къыщидэлтыгъэхэм адештэх. Аш нэмэгдэх Адыгэим ихэбзэ къулыкъухэм Адыгэ Республиком икъэралыгъо программэхэр хэгъэгум и Президент инашьо щыгъэнэфагъэхэм адештэмэ аупльэхкү. Ахэм якъяуххэм атетэу къэралыгъо программэхэм, ре- спубликэ инвестационнэ программэхэм зэхъокынгъэ горэхэр афашигъэштых.

Адыгэ Республиком и Лышьхъэу
ипресс-къулыкъу

Ашлагъэм къыщыуцщхэп

Урысые Федерацием и Правитель- ствэ и Тхъаматэ игуадзэу Виталий Муткорэ Адыгэим и Лышьхъэу Къум- пыл Муратэ тыгъуасэ Москва зэлукъэ- гъу щызэдьрэягъ. Социальнэ мэхъанэ зилэ псэольэ заулэмэ яшын епхыгъэ юфыгъохэм ахэр атегущыгъэх.

Республикэм и Лышьхъэу Урысые Федерацием ивице-премьер къыфилотагь республикэм спорт инфраструктурэ хэхъоныгъэ егъэшыгъэнымкэ Виталий Мутко тапэкэ пшъерильхэу къафишы- гъагъэхэр Адыгэим зэрэццэнакъэхэрэм фэгъэхыгъэу.

Гүшүэл пае, мы аужырэ ильсчэм Адыгэим псэольэ инхэр щатлупшигъэх. Республиком щыпсэурэ пстэуми физ- культурэмэр спортымрэ аптынхэмкэ зэфэдэ амалхэр ялэнхэм пае джырэ шапхъэхэм адиштэрэ спорт комплексхэм

яшын Адыгэим лъэшэу анаэ зэрэц- тырагъэтэрэ хагъэунэфыкъыгъ.

Цыифхэм япсауныгъэ зыщагъэптиэрэ физкультурэ комплексхэм ыкъи нэмэгдэх спорт псэуалъэхэм яшын тэгъэпсихъэгъэ проектхэм япхырыщынкэ Адыгэим Урысые Федерацием и Правительствэ илэпээгъу къызэрэцьгүгъирээр къалаугъ.

Псауныгъээм икъяуххэмэн фэгъэзэгээ псэуалъэхэм яшын тэгъэпсихъэгъэ проектхэм джыри мыльку къафишы- гъагъээн зэрэфаем епхыгъэ юфыгъохэри зэлукъэгъум къыщаэтгъэх.

Виталий Мутко пшъерильхэр дэгьюо агъэцакъэхэу ылъытагь, республикэм ипащэхэм япредложение заулэмэ ынаэ къатыридзагь. Зэлукъэгъум икъяуххэм атетэу федеральнэ ведомствэхэм пшэ- риль гъэнэфагъэхэр афашигъэштых.

Адыгэ Республиком и Лышьхъэу
ипресс-къулыкъу

Хыныгъу-2018-рэ

БЖЫХЬАСЭХЭМ ЯУХЫЖЫН АУХЫГЬ

Мыгъэ яухыжынэу пстэумки бжыхьесэ гектар 98055-рэ Адыгейм ичыгулэжхэм хальхэгъагь. Блэкыгъэ ильэсэм яухыжыгъэм нахни ар гектар мини 10 фэдизкэ нахыб. АР-м мэкью-мэшымкэ и Министерствэ кызэритыгъэмкэ, бжыхьасэхэм яухыжын республикэм щаухыгь.

Коцыр ары гъэрекорэм нахыбэу хальхэгъагьэр, гектар 87530-рэ хуушигъэ, блэкыгъэ ильэсэм яухыжыгъэр 75670-рэ. Аш ишугацкэ аугьоижыгъэри мыгъэ нахыб. Гуртымкэ центнер 44,7-рэ зы гектарын кырахыгь, пстэумки тонн мин 400-м клахьэу кырахыгьыгь. Блэкыгъэ 2017-рэ ильэсэм аугьоижыгъагьэр тонн 229117-рэ хуушигъэ.

Бжыхьесэ хьэр гектар 9936-мэ атырапхэгъагь. Ары мыгъэ кызыщацкагъэр, гектар 2033-кэ нахь макиэу хальхэгъагь. Аш ельтигъэу нахь макиэу, пстэумки тонн 42126-рэ аугьоижыгь. Гуртымкэ центнер 42-м ехьу зы гектарын кырахыгь. Лэжыгъэ чылапхэ ашыщт рапсэу гектар 4447-рэ, тритикалеу 589-рэ тичыгулэжхэм хальхэгъагь.

Бжыхьесэ хьэм анахыбэу, гуртымкэ льтигъэу, зы гектарын центнер 47-м ехьу кызыхыгъэр Красногвардейскэ районыр ары. Пстэумки гектар 2034-рэ хальхэгъагь, тонн 9608-рэ кыаугоижыгь. Коцыр анахь халэлэу кызызтагъэри мы районын ичыгулэжхэр ары — гуртымкэ зы гектарын центнер 48-м ехьу кырахыгьыгь, пстэумки тонн 68821-рэ аугьоижыгь. Рапсыр Джеджэ, Коцхэблэ, Теуцожь, Шеуджэн ыкли Тэххутэмийнэу районхэр ары хэзэлхэгъагьэр. Гуртымкэ льтигъэу, зы гектарын центнер 20,8-рэ кырахызэ, тонн 9200-м ехьу аугьо-

ижыгь. Тритикалер Джеджэ, Мьестьопэ, Теуцожь ыкли Шеуджэн районхэм апхыгъагь, Тэххутэмийнэу районын гектари 8 иларь. Гуртымкэ льтигъэу, зы гектарын центнер 38-м ехьу кырахыгь, тонн 2065-рэ аугьоижыгь.

Гухэклими, лэжыгъэу хызызметшлапэхэм кыахыжыгъэм мыгъэ ыгъэрэзагъэхэу плон пльэклиштэп. Гъатхэм ошхыр багъэ, нэужым, лэжыгъэхэм цэхэр зыщархынштхэ дэдэм тифэу, огыу къэхьу. Аш иягъэ къэклиагь. Жьеу зилэжыгъэ чыгуум езыгъэхшүүгъэхэм, игъом ешшүүгъэхэм, гуртымкэ зы гектарын центнер 60-м нэсэу кырахыгь. Ау ихэлхьянки, ешшүүнэмкэ ауж кынагъэхэм центнер 42 — 43-м езымыгъэхшүүгъэхэр ахэтых.

Ошь щымыгъэм иягъэкэ гъатхэм хальхэгъэхэм ашыщхэм нахыжьэу ягьо къэхьу, муниципальнэ образованихэм ахэм яухыжын ашырагъэхъагь. Гүшүлиэм пae, гъэтхэсэ хьэу Коцхэблэ районын гектар 78,5-рэ, Мьестьопэ районын гектар 30 ашырапхыгъэхъагь. Районитууми ар яухыжыгь. Гъэтхэсэ коцри мы муниципальнэ образованихэм ашыуахыжы. Зэнтхэ гектар 1215-рэ пстэумки республикэм ичыгулэжхэм хальхэгъагь. Аш гектар 722-рэ хагъэхъигъах. Зы гектарын центнер 21,9-рэ фэдиз кырахы. Джэнч лъэпкэ зэфэшхъафэу гъатхэм гектар 1837-у хальхэгъагьем щышэу 1239-ри яухыжыгъах. Хэтэрикхэр гъэрекло гектари 4 нылэп зэрхьу-

щтыгъэхэр. Мыгъэ 133-мэ атырагъэтихъагъэх. Ахэри яухыжыгъэх, зэклэмки тонн 1700-м клахьэу кыаугоижыгь.

Лэжыгъэхэр зытырахыжыгъэ чыгухэри етлупшигъэу бжыхьасэхэм яхэлхъан фагъэхъазырх, ау ошь зэрэшмыгъэхэм кыхэклэу, ар кын зэрэххурэр чыгулэжхэм кыхагъэшы. Джаш фэдэу огыр гъэтхасэхэми ягоуагь, тыгъэгъазэр, натрыфыр, соор, нэшэ-къэпразхэр ары анахьэу иягъэ зэргийгъигъэр. Ахэри нахыжьэу яухыжынхэ фаеу хууним, зыгъэрэзэнхэ лэжыгъэ бэгъуагь кы-

рамыхыжынхэ тещыныхъэх. АР-м мэкью-мэшымкэ и Министерствэ кызэритыгъэмкэ, гектар мини 9-м ехьу фэдиз ыгъэхэдэштэу пэшшорыгъэшэу къалытагь. Мы мафхэм муниципальнэ образованихэм ашыщхэм къащешхыш, аш ишугацкэ къэклонэу мэгүгъэх. Мэфишпэл зытешэрэм ынж джыри зэгъэтхасэхэр аупльэхъуихъэшь, язынет зыщагъэгъозэшт, иягъэ зэргийгъэхэр къалытэшт.

ХҮҮТ Нэфсэт.
Сурэтыр Іашынэ Аслын тирхыхыгь.

Псырыкlopakэм пашЭшт

Фэтэрибэу зэхэт унэхэм псырыкlopakэм пышэгъэнхэм тэгээпсихъэгъэ проект-лыхъун тоофшэнхэм Адыгэкаалэ щафежьагъэх. Ведомствэ программэу «2017 – 2019-рэ ильэсхэм муниципальнэ образованиеу «Адыгэкаалэ» хэхоныгъэ егъэшыгъэнэр» зыфиорэм кыдыхэлтыгъэу мы тофтхабзэр зэхашэ.

Фэтэрибэу зэхэт унэхэм къащегъэжьагъэу къэлэ псырыкlopakэм ахэр зыщипашшэхэм анэсэре проектихэмкэ ящыкIэгъэ къэбархэр непэ кызызэхъагъэхъахэх.

Федеральнэ программэу «Урысыем и Кыбыл» зыфиор 2008 – 2012-рэ ильэсхэм атэлтигъэжьагъэм кыдыхэлтыгъэу псырыкluapIэхэмрэ псыуущицэхэмрэ ягъэкIэжынкэ псеольеэшын-монтаж тоофшэнхэр Адыгэкаалэ щыкIогъагъэх. Программэм диштэу километре

32-м къехъурэ псырыкlopakэмрэ псыкыычэшыпI 5-рэ агъэпсигъагъэх. Джидэдэм унэе унэхэм япроцент 80-мэ псырыklopakэм зыпашлагъ. Мы ильэсир имыкIыээ коммунальнэ къулыкхэм фэтэрибэу зэхэт унэ 60-м ехьур а псырыkluapIэмрэ пашэнхэ фае.

Специалистхэм зэралтыэрэмкэ, псэуальхэр зэклэ псычыгэ къэзитырэ гупчэ системакэ зырапхыхэкэ, зашхэрэ псым изытет нахышу хуулт, къэлдэсхэм нахь тэрэ-

зэу ар къаэлкIехъашт.

Шыгу къэтэгъэхъы Мьестьопэ районынрэ къалэу Мьестьопэ районынрэ къащелэшт псырыkluapIэмрэ псыыттыпIэмрэ яшын тэгээпсихъэгъэ проектишхом итгэцэкэн мэкьюогъум Адыгэим зэрэшьфежьагъэхэр. Проектыр ильэсцым тельтигъагь. Ильэс къэс псэуальхэр ишын пae сомэ миллиардым ехьу кыхагъэхъы. Апэрэ чэзийгъэхъагь магистральнэ псырыkluapIэмрэ изыкъутамэ агъэпсигъинэу раххуухъэ.

Мыгъэ километрэ 17 ашын ямурад. Я 2-рэ чэзийгъэхъы Мьестьопэ районынрэ «Водопадистый» зыфиорэм дэжэ псыыттыпIэмрэ яшын щаухышт. Псэуальхэр затыкI, къалэу Мьестьопэ районынрэ Мьестьопэ районынрэ зэпымыуу псыр къаэлкIехъашт, чэц-зымафэм псы кубометрэ мини 150-м ар нэсэшт. Джидэдэм чэц-зымафэм къаэлкIахъэрэр кубометрэ мини 100 фэдиз.

«Тицфхэм зэпымыуу псыдэгү аэлгэхъэгъэнэр мэхъянашко зиэ пшьэрэльхэм ашыщ.

Григорий Михайлловыр, Мышье Андзаур, Стлашь Мэдин, нэмыхэри композиторхэм яеджацэхэм гъэкIогъэнхэм зэрэптыштхэм яептыкIэхэр кыралонлагъэх. Композиторхэм я Союз иофишагъэ уезэгты хуущтэу альтигъагь.

Нэхэе Аслын фэдэ композитор цэрийхэм ятвorchествэ цыифхэр нахышоу щыгъэгъозэгъэнхэр Союзым ишшэрэльхэм ахельтигъагь.

Зэхахэм Адыгэим икомпозиторхэм я Союз хэтхэу Татьяна Суховар, Алла Соколова, Нэхэе Аслын зэхахъэм кыншыгъушыагъэх. Республиком икомпозиторхэм я Союз хэтхэу нэбгыри 8 – ар ашломакI. Культурэм, искусствэм апышагъэхуу Стлашь Къэлпъан,

Теубытагь эхэлэу тэ а шээрэлтийр зэшшотхыштыгь. Адыгэим ыцэлкэ Урысые Федерацием и Къэралыгьо Думэ идепутатэу Владислав Резник мы лъзыкынкэ тоофшоо ышлагъ. Республиком ихэбээ къулыкхъум, сенаторхэм, Урысые Федерацием и Къэралыгьо Думэ идепутатхэм аклуачэ зэрэзэдьрахыпIагъэм ишугацкэ проектын Федерацаемкэ Советми, Къэралыгьо Думэми, Урысые Федерацием и Правительстви къащцидрагъэштагь. Аш ыгкэ къикыкIэ федэральнэ программэм тыхэхъагь, псырыkluapIэмрэ псыыттыпIэмрэ яшын тэгээпсихъэгъэ проектишхом пае мыльку къатуущи хуугъэ. А проектир зыхыртыгь къащцидрагъэштагь, Мьестьопэ районынрэ къалэу Мьестьопэ районынрэ зыгъэрэзэнхэ тафэтхъаусыхэ, къинир адэтээты.

Республика общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» ильэцэлкэ куп хэтхэр.

Зэфэхьысжъхэр ашыгъэх

Адыгэ Республиком икомпозиторхэм я Союз зэфэхьысжъхэрээн зэлукIэу ишагъэр Къэралыгьо филармонион щыкIогъагь.

Урысыем, Адыгэим, Къэбэртэ-Бэлъкъарым, Къэрэшээ-Щэрджэсэм янароднэ артистэу, композиторэу Дмитрий Шостакович ыцэлкэ агъэнэфэгъэ шуухафтынрэ кызыфагъэшшэгъэ Нэхэе Аслын зэхахъэр зэрищаагь.

Республиком икомпозиторхэм я Союз итхаматэу, Адыгэим искусствэхэмкэ изаслуженне тоофшоо Къэгээжэх Байзэт аужырэ ильэс 5-м компози-

торхэм я Союз иофишагъэ кытегуущиагь.

Музикальнэ искусствэм хэхьнэгъэхэр ышынхэм яджацэхэм гъэкIогъэнхэм зэрэптыштхэм яептыкIэхэр кыралонлагъэх. Композиторхэм я Союз иофишагъэ уезэгты хуущтэу альтигъагь.

Адыгэим икомпозиторхэм я Союз хэтхэу Татьяна Суховар, Алла Соколова, Нэхэе Аслын зэхахъэм кыншыгъушыагъэх. Республиком икомпозиторхэм я Союз хэтхэу нэбгыри 8 – ар ашломакI. Культурэм, искусствэм апышагъэхуу Стлашь Къэлпъан,

ЕМТЫЛЬ Нурый.

Іэнэ хъураер

Шум ибзыхъаф кіодырэп

Ханэхъу Асхад 1918-рэ ильэсийн Тевцожь районийн итадыгэ көджэ цыклоу Тыгургъой кызыщихууль. Тарихым кызызэриорэмкэ, чылэр мычыпэм кызыэтысым апэу кыдехъагъэхэм ашыщыг Асхад ятежжэе Исхакъ. Асхад аларэд адигэ гъесэгъе-еджагъэхэм ашыщыгь пломи хуушт — кілэеgeгъеджагъ. Лахъыцкье (хычэгъ хуугъе) классибл еджаплэм ильэсийн идиректорыг. Ишхъэгъусы ублэпэ классхэмкэ кілэеgeгъеджагъ. Бын-унэгъо дахэ ялагь: акьюху Руслан — философие шэнэгъэхэмкэ доктор, профессор, Зауркан — ашпэлэг гъесэнхьтиту илагь, педагогогыгь ыкы анахыкъе Адам — музыкант-пианистыгь, Мыекъопэ музыкаль нэ училищим идиректорыгь, АР-м культурэмкэ иалэрэ миинистрагъ, Краснодар зэкложими, Іенэтэшхо илагь, ау ижо-нэмис хуугъе, Адам Адигэ лялэпкэ культурэм, ятэ фэдэу, ыцэлэгэтийн хуухэнагт. Зэшхэм унэгъо дахэхэр, бынхэр ялэх, ахэм ялфыгъэхэр джы кынзакъе хуухъэх. Я 50-рэ ильэсийн Ханэхъу Асхад иунахъо Мыекъулэ къекощижыгь, Адигэ тхыль тедзаплэм иофшишагъ. 1954-рэ ильэсийн кызыщубла-гъе опсауфекъе Асхад ради-

Адигеим щизэлъашлэрэ журналистэу, Хэгэгу зэошхом хэтыгъе Ханэхъу Асхад Былау ыкъор кызыхъуугъэр ильэсийн 100 зэрэхүүрэм фэгъэхыгъе іэнэ хъурае гуманитар ушэтихэмкэ Адигэ республикэ институтын бэдзэогъум и 16-м щизэхажэгъагь. Ар институтын ильэс 30-м ехъум Асхад Ioф зышишлэгъе Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адигея» зыфиорэмрэ зэдагъэхъазырыгь.

опчыхъэхэр зэхэшгээнхэм икэшшэкъуагъ. Ахэм зельашлэрэ усаклохэр, тхаклохэр, лэжэкло пэрыххэр, артистхэр, нэмикли цыф цэрилохэр ахагъэлажэштэгъэх, лээпкэ культурэр зиэм нахь пэблагъэ зэрашыщтын аналэ тетигь.

Адигэ радион зэоуж ильэс-хэм ылласэ гъэптигээнхэм ыкы хэхъонигъе егъэшыгъе-хэмкэ Ханэхъу Асхад иахыш-хэхъе. Мыш дэжым лым ныбджэгъ-иофшэгъу халэлхэу Яхъулэ Сэфэр, Жэнэ Кырымызэ, Хуутыжъ Кимэ афэдэхэр кызызэрэготыгъэхэм лэшэу ишуагъе къекуагъ. Лээпкэ культурэм Ханэхъу Асхад игупшысэ, игулььтэ, иакыл-шэ-ныгъэ бэу хэхъагь, шлоу ылэжкы-гъэр цыфхэм ашыгъупшэрэп, джары ар ильэсийн 100 зыщихуурэм мэфэк Ioфтхъабзэр зыкы-зэхашагъэр.

Іэнэ хъураеу «Адигейское радио в системе средств мас-совых коммуникаций» зы-фиорэр шуфэс гүшүэлкэ кын-зэуихыгь институтын ипащэу, философие шэнэгъэхэмкэ докторэр Лынхукъу Адам.

Пстэуми апэу гүшүэл фигъэ-шьошагъ Адигеим, Къэбертээ-Бэлькъарым, Къэрэшэ-Щэрдэж-сым янароднэ тхаклоу, СССР-м, Урысийн ыкы Адигеим я Къэрэлэгъо премиехэм ялаураатэу, ыцэлэгэтийн хуухэнагт. Зэшхэм унэгъо дахэхэр, бынхэр ялэх, ахэм ялфыгъэхэр джы кынзакъе хуухъэх. Я 50-рэ ильэсийн Ханэхъу Асхад иунахъо Мыекъулэ къекощижыгь, Адигэ тхыль тедзаплэм зэрэхъагъэхэр, аш апэрэу лы ишыгъе

дахэм — Ханэхъу Асхад зэрэшыулагъэхэр ыкы тхамэ-фэ имыкъукэ итхыль кызыэрэ-дигъэгъигъагъэр кынолтэжыгъ, непи ашкэ зэрэфэрэзэр кын-уагъ. Ханэхъу Асхад Адигэ радион иофшлэн, адигабзэм иофхэр емзыэшыжьэу зэрэлтигъэкъотагъэхэр Мэшбашлэм кильэтхыгь.

Іэнэ хъураем хэлжэгъагъэх ыкы кызыгүшүагъэх Адигеим ишэнэгъэлэжхэр, культурэм иофшэхэр. Ioфтхъабзэм ёшыагъэх Ханэхъу Асхад ыкъохэм яунагъохэр, Iахыл гупсэхэм ашыщхэр. Ханэхъум фэгъэхыгъэ видеокъэгъэлэгъоним хэлжэгъагъэх радион иофшлэхэу Күмпил Светэ, Бэгэ Симэ, Лынцэрыш Кынчыкъо. Ахэр гүкъэгъэх кіэл фабэхэмкэ цыфхэм къадэгощагъэх. Шхээлэхэо Абу Ханэхъу Асхад фэгъэхыгъэ рэзэнгыгъэ поэльэ кіэлэу кышыгъагъэр кынклатыкъижыгъ.

Іэнэ хъураем иофшлэн ль-

гъэкъотагъ гуманитар ушэтихэмкэ Адигэ республикэ ин-ститутын иофшлэхэу шхъалэу ильэсийбэрэ радион Ioф щиз-шыагъэхэу, Ханэхъу Асхад зышлэхэу Емык Нурджан, Тэу Нуриет. Адигэ радион ипащэу Хаклэмэйз Сусанэ мэфэкъим-кэ къафэгушуагъ, мы уахтэм яофтшлэн зэрээхашэрэ кіэлэу кынолтагъ. Адигэ радион ике-жжаплэ лутыгъэхэу, аш льласэ фэзышыгъэхэм иофшлэхшоу, цыфгъэшхэ зыхэлтигъэхэу Хан-эхъу Асхад зэрэшыщым, щы-сэтехыпэу зэрэшытгъэм кильэтхыгъ.

Ioфтхъабзэм кызыгүшүагъэх шэнэгъэлэжхэу Щэшэ Шамсэт, Мамый Руслан, Гыыш Нухъэ, Ацумыжь Казбек, Ем-тэйлэ Разиет, Асхад ригъэджа-гъэхэу, дэгэу зышлэштигъэхэм ашыщхэр. Щэшэ Шамсэт игу-шилэе анах щыхигъэунэфыкы-гъэр Асхад зэдзэкъэл гъэшлэгъонэу, адигэбзэ жэбзэ бай-лульэу зэрэшытгъэр, изэдзэкъ-

гъэ иофшагъэхэр игуалэу зэрэ-зэпиргъазхэрэ ары. Мамый Руслан институтыр кыуухыга-кіэу, адигэ гъэзетым лухагъэу, аш члэс иныбджэгъухэм адэж къаку щытыгъе лышишо ишы-гъэр зэрилэгъуагъэр, етланэ гүнэтуу зызэфхыхуухэм зэрээ-фыщытгъэхэр, акылырэ цы-фыгъе хабзэрэ зыкъерипхын нахыжъеу зэрэшытгъэр кы-лотагъэх.

Іэнэ хъураем посльябэ кы-щырапотыкыгь. Ахэм Ханэхъу Асхад ишынэгъэ зыфдагъэр, Адигэ радион итарихъ, адигаб-зэм иофгъохэр радиожурна-листхэм зэрээшшуахыхэрэ ыкы охтаклэм радиор зэрхүүлээрэ кынолтагъ. Адигабзэм икызэ-тегъэнэн хэти ишыпкээ рихыл-лэнэр, тинахыжъхэм ялэ-уухышу риқонхэр, гъэхагъэхэр ашынхэр ары анах мэхъанэ зыфашыгъэр.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.
Сурэтэр тезихыгъэр Іашынэ Аслын.

Пенсиехэмкэ фондын къеты

Ильэс 80-м зынэсклэ...

Пенсиехэм афэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм кызыэрэш-дэлтигъэхэмкэ, цыфым ыныбжь ильэс 80-м зынэсклэ страхованиемкэ пенсие гъэнэфагъэу фагъэуцугъэр икэрикъеу кыфальтигъэхыгъ, хэгъэхуагъэу кыратынэу рагъажьэ. Непэ аш кыхахъорэр сомэ 4982-рэ.

Пенсионерым ыныбжь ильэс 80-м зынэгъэу ипенсие кыфальтигъэхын фаеу хуугъэмэ, Пенсиехэмкэ фондын зыфигъэзэн ишыкъла-гъэр. Чылэр органэу ежээ зэпхыгъэм иофшлэхэм тхыльэу алэкіэлхэм къапкырыкъхээ кыифа-льтигъэхы. Аш фэдэу кызфыхахъо-рэр ыныбжь зынэгъэу пенсие клогъа-гъэхэр ары. Сэкъатныгъэ илэу е лын-пльэн имылэу кызыэрэнагъэм фэшлэгъи-рэр. Адигеим исыр нэбгырэ 9377-рэ мэхъу.

япенсие икэрикъеу кыфальтигъэхын пае аныбжь ильэс 80-м зынэгъэу джа пенсиеу къаратырэр страхованиемкэ пенсие и зэблара-гъэхъуцугъи-нэу льэу тхыль атын фитых.

Алэрэ купым хэхъэрэ сэкъатныгъэ зиэхэм аныбжь ильэс 80-м зынэгъэу япенсие кыххэхъоштэп, сыда пломэ алерэ мафэм кызыщуялагъэу афагъэу-цурэр джа кызхэхуагъэхэм афедиз.

Ыныбжь хэкъотагъэу, ипенсие кы-хэхъуагъэу кыратыу Адигеим исыр нэбгырэ 9377-рэ мэхъу.

Къуекъо Налбай къызыхъугъэр ильэс 80 мэхъу

(Къызыкъэлъыкъорэр бэдзэогъум и 17-м къыдэкъыгъэр номерим ит).

Иушхъэр, чыгу зэпэулү иныклаер псым фахына, ар ымышлээ ашлэрэп, тхаклом символическе образын драмэшхокельхъэ: льэпкынм къыфэнэжыгъэр чыгу та��ыр цыккур тенджиз гүнэнчъэм хихъагъэр ехын. Льэпкынм иаужырэ мафэхэр ары драматургыр зытегүшчилэр. Ар аужиреу зэрэштыр зэклема ашлээ? Ашлэрэп, ашлэнэу чылгээ итхэмий.

Драмэр зэгъэгэслэгъэ гупшигээр жыымрэ ныбжыкъэхмэр къуаджэм илькошыжын зерегупшигээр лъэнхыкохэр зэрэзблекъихэрээр ары. Джэбагь унагъомын шыхъ, заи бани къызэлъыгъэр бэ, нэмикли чыгуби льэпкынм ылъэгъугъ. Ау льэпкынхэри чыгухэри ыумысихъэрэп, пхэлтэпмийхъ ышыхъэрэп, арэу щитми, ежъ къызхэкъыгъэ льэпкынм къызыхъугъэр чыгумрэ (къуаджэмэр) зэргийшэнхэ щилэп. Къэлэунэм защэжими хялтыгъугъэхъ хакурэ лэжыгъэр щитынену коныре щишыгъяхъ.

Ятэ зэрэпсэурэр къом (Исхъакъ) ыштэрэп, чэщи мафи мыуцуо ар зыпылтыр къелакъэр зэргийшэсигыштыр, хабзэм фэгъэхыгъэр юфхэр ышлэнэир ары. Бгышхъэ горэм уц шлагъо зэклемири ыгъэхъужъеу кытектэштыгъэ, ар чимыгъэхъильхъаным Джэбагь пыль, ар чимыгъэхъильхъем, льэпкыр лэшэгъубэмэ псаоу ачызыгъэгъээтийн уцыр ымыгъэлодын мыхъунен Ихъакъ унашю кынфашыгъ. А юфхэр хыльхээр — къуаджэм, цыфхэм ягъэкошын — бэрэ литературэм кынчалтэу къыхэкъыгъ — драмэ шынхээм нэсү. В. Распутиным иповестэу «Прощание с Матерой» зыфилорэр, аш ифэмэ-бжымэхэр С. Пэнэшум ироманэу «Псы къаргъом ычлэгъ» зыфилорэм ихэолъагь. Къуекъом а юфхэр философскэ гупшигээ инклильхъээ тегущыагь. Аш пыт пшошыншт «Тятэжкэе яордхэр» зыфилорэр: адигэ оредыржхэмэр къэбарыжхэмэр ыгъэфеди Къуекъом ар сценэ нэм кынчалтэгъэхъон альхынену зэклүжъеу зэхигъэууагь: пысэм ихэбзэ инхэр къидимылтыгъэрэми, льэпкынм пэклемири тарихъ хыльхэр аш хэолъагь. Жэрило къэугъоигъеу щилэхъем ежъ ыусыгъэхэри ахижъахъохъээ, Къуекъом а композиции хызынэр ытхыгъ. Тиартистихэм бэрэ къагъэлэгъуагь.

Къуекъом пысэу ытхыгъэхъем ижабзэки игъэпсигыкъекли къахэшти «Сышъольэу, сижъутэйтъижъ» зыцэр. Къуекъом нахынэки сэмэркын зыхэль сценическе тхыгъэхэр илэх — Хээракынрэ Хээркынэр якъэбархэр, Шъэоцыкъу къехъулгъэхэр — льэпкь шэнхэмэр льэпкь гупшигэкъе халамэтрэ

«Чыгур сыгу

ахэм ахэль. «Сышъольэу, сижъутэйтъижъ» зыцэ пысэсми сэмэркын (гүхэкъын ыкын) ин хэль: лыэр лагъэр, ау зыгъэтлыгъын къуаджэм къыдэкъирэп — зыр шакло щил, зыр нэмикли хэгъэгү куагъэр, адрэр бзэджашэ щил, бэхэр ешьтэгэ-утшагъэхэу гъогубгүмэ аулыыхъ, мэхъуанэхъ, карт ешлэх. Лагъэр къехъужыгъеу а зепстэумэ хыкум атыршыхъе. Тхаклом юфхыр инхэр егъэцүх, ахэр художественнэ амалышуу зыдиыгъын ылъэкъизэ зэшүүхыхъ.

Нэмикли пысэхэри — тарихым фэгъэхыгъеу («Пын-оркъзау»), сабийхэми афэгъэхыгъеу («Шъэожьынэрэ Цэлунэжынэр») Къуекъом ытхыгъе.

Гъэхъэгъэ инхэр Къуекъом Налбай прозэм щишыгъяхъ — рассказхэр, повестхэр, романхэр ытхыгъе. Нахынэу ытхыгъэм ашыц повестэу «Шымэ ялын» Бэчкъан зыфилорэр. Псэушхъэм яхыллагъэр маклэп дунэе литературэм щатхыгъэр — аухырэ анахъ дээхүхэм ашыц «Плаха», «Пегий пес, бегущий краем моря», «Буранный полустанок», «Прощай, Гульсары» зыфилор Чингиз Айтматовын ытхыгъе.

Аш фэдэу къэбгэлэгъон пльэкъынштыр маклэп — урсын литературами бэ щатхыгъэр. Аш фэдэ щысэхэр фэшхъаф льэпкь литературэхэм зэрахэ-

тым паеп Къуекъор аш зыкы-пыхыагъэр: шыр адигэм ишынгъэ егъашэм хэт — иоофшэгъу, иныбджэгъу, иупчэжэгъу, икъеухъумаку, шыр адигэмэ анахъ агъэлэпээрэзэ псэушхъеу ял (Клэрэш Тембот ытхыгъэхэм ар къаушыхъаты. Щилэх адигэ литературам ыгъеунэфыгъэ фэшхъаф щысэхэри — Еутых Аскэр, Кошибэе Пынмаф, Нэхэе Руслан). Къуекъом Налбай Бэчкъан (шым ары ыцэр) льэпкынм итамыгъеу, итарихъеу, инасынэу елъытэ. Аш фэдэ шэу дунаим къытенэжыгъэр зырыз гор нылэп, а зынакъор арынхи хүн, ар къодымэ, льэпкыр къодыгъэм фэдэу елъытэ тхаклом. Бэчкъан къехъуллэрэ, зыхэхъэрэ, ныбджэгъу е джэгэгэхъу фэхъуухэрээр зэклэ упкэлэгъеу къызэлхэхъи тхаклом. «Н. Къуекъор шым тесэу, энэгээс тэдээ ытхыгъеу гэхэдээ, тэдээ къырихыре мыш фэдиз шэнэгъэ-гүлүйтэнэгъеу шы щынэгъэм къыхихырэр?» озыгъэлони щил. Арэу щитми, игъашэ шыгынм исэу къыхыгъишилэгъеу шынэгъэм ишшольыр игъэкъотыгъеу ар ильэу къегъэльгээ.

Бэчкъан — льэпкынм итамыгъ. Бэчкъан — льэпкь шыуашхэу цыфыр зэрэгсэухэрэм яшапхъ, якъэгэлэгъеу. Бэчкъан кынчалтагъэр бэл шыхаем, ылъэгъугъэр, зэхишлагъэр маклэп, гу

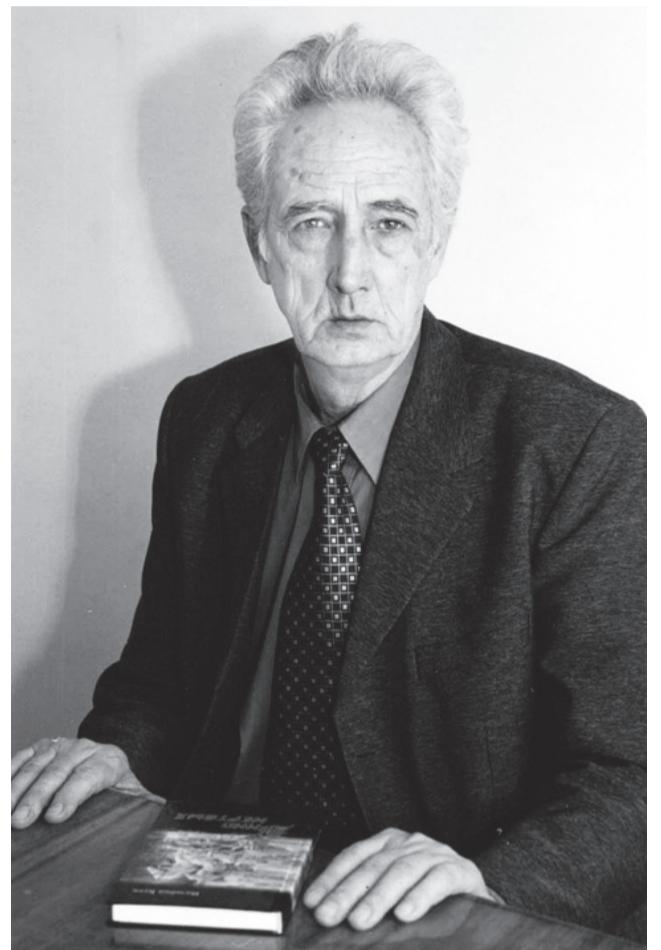
зыльита-гъэр за-гъорэ цыфым иакъыл зынэсрем шлокы уигъаю чаны, игъэк-тагъ. Ишыгэ-нигъэкэ анахъ эзо къиним тэфагъ. Инасынти, лыжъ хъазынэу Шъалихъэ гъусэгъу къыфэхъу гъуагъ. Шъалихъэ шыр ыгъеш-шыгъ, къыуухъумагъ, мэхъаджэхъу Хынзырэ шэхъ. Хынзырэ Хаджмосэрэ алеклигъэхъагъэп: зам

ом игъом Шъалихъэ Лэкурэ игъусэу Бэчкъан мэзим ща-ыгъыгъ, ар мэхъаджэхъем ашхын агу хэлтигъ, Хынзырэ Хаджмосэрэ ар къадэхъугъэп,

«зыгъэпартизанэу» мэзим къащылкагъэхами Шъалихъэ Бэчкъан аритыгъэп. Эз къебарыжым иамалхэр ыгъэфедэмэ, эз ахэр щынэгъэ шынэлэгъем рищэхъээ, Къуекъом цыф шэн куухэр къыгъэльгъонхэ ылъэгъыгъ.

Критикэр повестям шхъа-шьорыклохэгъэлэгъеу, къыгу-рымынгъэнри хэт, ау анахъэу къызэрыклоу зэрэшынтым тэубитэгъэ икъу хэлтийн тэригъэгүйгээгъэп. Критикэ игъэ-котыгъэр повестям ифэшью-шагъ, «Кылэжыгъеу» щытыгъ — лъэнэхъубэкэ ар, тилитера-турэ зэрэпсаоу штээмэ, про-закэу, эпосыкэу щытыгъ.

Ауми, Къуекъом Налбай бэшлагъеу льэпкь эпосым «енэ-къохууныр» ригъэжьагь — апэ-рэ усэхэм, поэмэхэм къащу-благъэу эпосым (льэпкь жэрило усэнэир ары зыфасырэр) инэ-шанхэм льэшэу гуфапльэу альыпльэу ыублэгъагь: усэр усэ къодыйн пюми, етлани льэпкь гупшигээ иным уфищэу, льэпкь тарихъ къыхъем инэшанхэм къыгъэууцжыхъеу зыгорхэр ахэлтигъэхъ. Жэрило усэнэир ахэр техгэгъеу пюон плъэкы-штэп, гупшигээ дэгүү къэлэеу къэлэеу хъумэ, енэхъохуух. Поэмабэхэм ар ашигъеунэфыгъ. Прозэм ыуух ихъаныр ыгы къызэхъим, ошэдэмшынэу ар хъугъэп, поэзием хабзэу щилэжыгъэхъ, щигъэптигъэгъэхъем ар къатыгъ. «Черная гора» ытхыгъэ къодыеу, критикэри тхыльеджэхэри икъоу «хэмийлэгъэхъ» (аш ехынлагъеу нэужым дэхэкэлае къатыгъ), «Вино мертвых» ыцлэу роман къыхиутигъ. Тури «ро-

Къуекъо Налбый къызыхъугъэр ильэс 80 мэхъу

Къышекокы...»

ман» плонеу щитеп, повестых пломи хуурэп, а жанрэ хабзэхэм мыхэр аркыыхэ фэдэу къит-щэхъу.

Арэу щитэу тюми, «Черная гора» («юшхъэ шуц», повестыр урысыбзэклэ къыхиутыгъ, ары урыс къэлыаклэр нахь зыкэдгэфедэрэ) зыцэ романир Урыс-кавказ заом ехынлагъ. Къэлаклэу Нэшьюар хым икъижынхэу ежэгээ адигэхэм яйусе фэдэу ары щыенгъээ шынкъэм зэрэштльэгъурэ; ау ар посими рэклэ, жыгыгъэми дэбүбү, ымышшэшурэ щымы-лэми, лъэпкъэу зичыгу къэзы-бгынэрэр къыгъеушынхурэп, ыльэгъу пэтээ, лъэпкъир мэ-коды.

Шыккэ дэгъоу ар тхаклом къыхихыгъ — къэлаклэу щыенгъэ лъапэм тэуцорэ къоды-ем ельэгъу ильэпкэ къехуулээр — а гьогу къыхэм адигэхэр щаукых, щыгальях, щаг-гъестых, бзыльфыгъэ зэпкъаджэмэ акоцылы сабыйхэр пчыпиджынкэ «жэктагъохэм» къырадзы; адигэмэ ямыльку ашуаштэ, ячыгу ашыуаубыты. Клалэм ыльэгъурэр зэкэ шуцэ — мэз шуцэхэр, пщэгто шуцэхэр, чэц шункхэр, къулэджэ шункхым пшъешшэжьеу зэрэгдэгхү дадзэжыгъэр — къинир къин къодыу Н. Къуекъом «Ма, шууелль» ылоу къы-гъельгъарьэр, къинир лъэпк гупшишсэхом пхырышыгъ; уигъэшынэн закъоп аш мэхъанэр илэр, уигъэшынээ, уигъэгупшишсэнэ ары.

Клалэу зыптыгъэрэр ятэу Нарыч, нахынхъэу Мэзагъу, нэмыхкхэр, ауми джэуап зимишэхэбэ ылашхъэ къэуцу. Джэуапыр авторым игупши-сэхэм ахэль. Юшхъэ шуцэренэ улашхъэ ит — чэцьре нэфын, мафэрэ мэзахэ, мэзекло, шьотеххэ-теклэу зехъожы, ау зэрэшцэлр къыхэши сидэу зишыгъэми. Етланы зы лъэнин-къо хэл: зыльэгъурэм щыгы-пшэжъэрэп, зыльэгъурэм Къу-шхъэ шуцэ щыщ мэхъу. Мищ гупшишсэ ин репхы тхаклом: Ер

къочлэшху, уиумэхъынэу щит, уфэмыхээ къыпхэхъэ, узэ-къеубытэ, ежь фэдэу угупшишсэным, упсуным уенэцэу уешы. Ар къеубытгъуай, къэгъеуц-гъуай, уфэмыхаскъмэ, узэкы-убытгъщ. Шур нахь къочлэ ма-кэл шхъаем, шур бэмэ апкырлыт шхъаем, зэкэми ашыщ хуурэп. Шур фемышагъэр Ем фэшагъуэу мэхъу — ар щеч зыхэмьт гупшиш. Юшхъэ шуцээр Ем итамыгъэ ин, итамыгъэ лъэш, къочлэшху хэльим уз-рещаплэ «жэктагъохэм» ар янэ къадильфыгъэм фэд, аллы щыщ, ягушысэ пчэгү ит, къин цыфым къыфахымэ, матхъех, адигэ пшъешшэжьеу цынэм зэрэглэу руджэгухи, укыклау ауки, чадзыжьыгъ.

Мыстыгъэу, юшхъэ пчэгъум пимыльгъэу, хымэ хэгъэгум (Тыркуем) имыкыжыгъэу зи къэнэнба, elo тхаклом, ельэгъу, имыкыжынхым фэшл клалэ горэм чыгыгым зырагигъэхыгъ, арэу щитми, къуххуэу хым зэпрыкхэрэм альэпльэ, афэрэзэл, зэрикыжхэрэм фэшл ыгуклэ афэгүиту, ауми акоцэлэпльэ: лъэпкъым пэккэлгъэх тхамы-кълагъом гүнэ зэrimыэр ашкэ Къуекъом егъенэфы. Трагеди-ем дунэе драматургием ыльэпсэ инхэр цып-цыпэу къычегъэ-шых, ахэм Къуекъор зэращи-мым джэндэжэш фэпшыжырэп.

Къиним уигъэгупшишсэн фае, къинир птамэ тельмэ уицыцы-пени ыльэкышт. «Зыукъэбзы-жын» зыфалорэр къиним къы-пкъырэкли, зыукъэбзыжынхир мэхъанэр зэпхыгъэр зууужы-жынхир ары, къинир птэльгъээр пшымыгъэшэрэми, аш аужыре къуачлэу уилэр ебгэшхыжымэ, уауж къикхэрэр сидэущтэу щынштых? Ар ыоф цыкклю плонеу щитэп: Нэшьюар къегээжэжы, ашкэ Мэзагъо ишлэгъэшхо къэ-кло, къегээжэжы ильэпк амал зэрилэклэ ылпк ригъэуцожын-нэу, ичыгу ылэжыннэу, щыла-къэр иккерилиэу щыгэпсыгъэн гүхэл илэр. Нэфынэм къегээ-жэжы иккерилиэу щынштых. Мищ гупшишсэ ин репхы тхаклом: Ер

«Вино мертвых» («Хядэхэм ясан») къуубытгъэр лъэхъаныр гунашкъэ зиэ уахтэу щитэп — адигэмэ ятирих зэрэпсаоу: нартмэ апэклэ къыщуяблагъэу тильэхъанэ, аш къынэуж лъэхъанхэр, дин зыщитимыагъэр, диним тыпылты зыххуугъэр, динхэр зэблэхъхуэу зыщитыгъэр, хэгъэгү нэшанэ илэним зыщыкхэнэну заублагъэр (Рэдэд иуахт), аш къыкхэлъыкло-гъэ мамлюкхэм ятэгъу, Шэрдээс шьолььырэр зы фэдэ хэ-зырэу зыххуугъэр, зэо-банэну лъэпкъым пыщылгъэхэр, Кавказ тарихъ заор, аш къынэуж къытэрыкыагъэр зэк, не-пэ къесэжьэу, неущре мафеми ипхъеджашо тыридзээ.

Адигэ жэрило эпосыр ыгъэ-федээзэ, Н. Къуекъом роман пломи хуунэу, поэмами тэфэу, ау зытефэрэ шыныкъэр лъэпкэ эпосыр арэу ытхыгъ. Klo роман агуагъэшь, тэри агуаштэу тлон — арэу пломи, роман нэшанэ бэу илэу къычэбгъэшын пльэ-кышт. «Вино мертвых» — песня, прекрасная песня о тех, которые жили красиво, честно, «сильно», благородно, но которые так же честно, красиво и благородно ушли и уходят по сей день из жизни». Тхаклоу зигугуу къэтшырэм ылорэм шыныкъэр хэл — орэд, elo «Вино мертвых», ау орэд къызэ-рыкло, орэд чэфэп, къэшшо орэдэп, лъэпкъым итарихъ хылыэ къызэузыхырэ орэд.

Мифологиер инэу романым щыщ эфэфедаг — ары эпосым щыщ героибэ къыхээшшэрэр, ацэхэр зэпхыгъэзагъэр автомын къытыхээ (Шэбатныкъу — Къунтабэш, нэмыхкхэри). Лын-гъэрэз зэфагъэмрэ афэзаохээз къахыгъэх романым игеройхэр, Шур къауххумэу, щынштыхэр къауххумэу. Ахэр Шэбатныкъу, нартхэр, Рэдэд, Чэтэо зэшхэр, нэмыхкхэр, алгэгэуцугъэх зэон ыоф зымышхэху, лынгэччэйнхэм хэмыхкхэрэ Хъятхоесхэм — заом фэшхъаф ыоф ямылэм фэд. Пащэм («Предводитель» зыфи-уагъэр ары урысыбзэклэ) иоб-

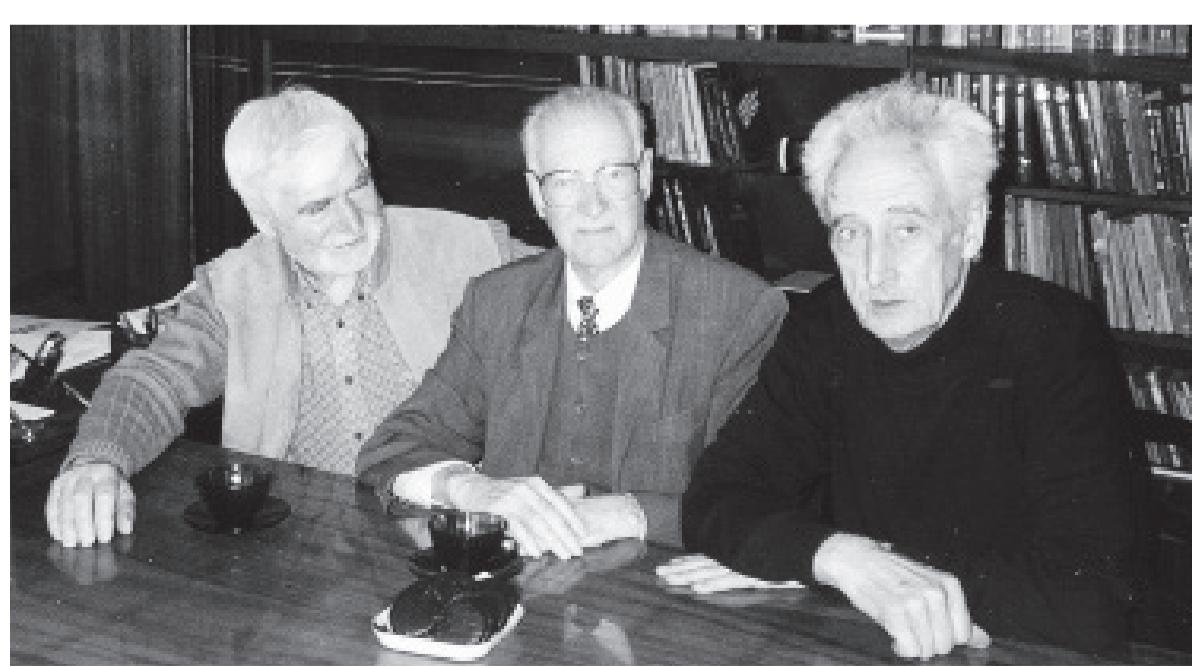
раз хэзинэ дэд, аш гупшишсэу ыкы гуришэу зэрихээрэр бэ: лъэпкъым ипащ, ежь ылорэ-шылэрэм мэхъанэшхо я.

Романым нэшэнэ шхъаэу илэм фэгъэхыгъэрэу гушылэ заул: аш фэдэ (Къуекъом ироман) композиции бээзүнхыр пынкхээ щитэп. ыофыгъо зэфэшхъаф ар зэпхыгъэр: апэрэр — романым философскэ гупшишсэр («гупшишсэр сюжетыр») ылапс, цыфыр, ар зыфэдэр, цыфыр къэххуугъэмэ, ашыгы-пшэжынэу къэххуурэп, цыф-льэпкъыр къэххуугъэмэ, къоды хуущтэ; Емрэ Шумрэ акуачлэренэ аупльэклю зэпхытш, нэмыхкхэр; ятлонэрэр — охтабэ романым къеубыты, ар зы сюжет пшыныр пынкхээ плонеу щитэп (новеллэ 17-у зэтэри-утыгъэми), Къуекъом зы къэ-йтэн, къэгээльэгъон шьолььырым ар рищэн ылэкыгъ; ящэнэрэр — прозэ иным зэ-репхыгъэрэу цыф шэнхэр (мифо-логие лъэнинкъор къахаххэми) къыгъэлэгъон — лэклоц амалшишко фэххуугъ; япллэнэрэр — зы бзэклэ тхыгэми романыр, уеллынэпэмэ, хэолтагъо бзэм, стилем альэнинкъорэ новеллэ пэпчь ежь шуушэ зэрилэр. Нэмыхкхэрэ нэшанэу илэр маклэп — ау ахэм фэшхъаф гушылэ яшыкхагъ.

Къуекъо Налбый жанрэ зэфэ-шхъафхэмкээ тхэн амал илагь — поэзиери, прозэри, драматургиери ылэ къихээштгъэх зэфэдэу, зы художественне къочлэ ин ахэлъэу. Ау къэгэхтын фае зы лъэнинкъор: жанрэ пэпчь хэлхээр икъу фэдизэу зэрэлэхэлтэгъэм имы-закью, ар гъэнэфэгъэ шыныкъэрэльээ, жанрэ зэфэшхъафхэмкээ тхыгъэ произведенхэм зэпэблэгъэ-зэшыц лъэнинкъору зыдаыгъыгъэр бэ. Зыфаслорэр: усэ ытхыгъэп прозэм ифилосо-фии ин хэмийлэу, цыф драмэм инэшэнэ шхъаэхэр къыхэм-шш; прозэ ытхыгъэп поэзиеми, драмэм жанрэ нэшэнэ шхъа-иэу зыдаыгъхэр къыщимылтэ-гъуагъэр; джащ фэд, идрамэхэм усэн философи иныр ашыгы-шэтигъ, прозэ-этическэ шьошэ игъекитогъэхэр ашыгъэун-фыгъ. Талант иным, талант хэхыгъэм ахэр ишхыхаты.

Ауми, жанрэм ихэбээ гэ-нэфэгъэ-хэхыгъэхэр пштагъэм, аш ильэгэпэ инхэм анэмысигээ ытхыгъэ фэдэу къысщихъурэп — усэнэ, прозэр, драматургиер зэфэшхъафых, нэрымы-льэгъу лэклоц хабзэхэмкээ зэ-гопхынхэ умьтэгъинэу зэшы-щых. «Сыда Къуекъо Налбый итхаклэр?» плю учээ бгээцумэ, апэрэу джа лъэнинкъор хэбгэ-унэфыкхын фае къысшошы.

ЩЭШИЭ ЩАМСЭТ.

Адыгэ литературэр ыкIи критикэр

ЗЭГОПЧИНХЭУ ЩЫТХЭП

Художественнэ-литературнэ гупшисэ зыжыгъэр — критикэр литературэм кыдэкю. Лэжыгъэм кыкыным, хэхьоним пае псыр зэрифэнкүаагъэм фэд сидрэ литературэки критикэри.

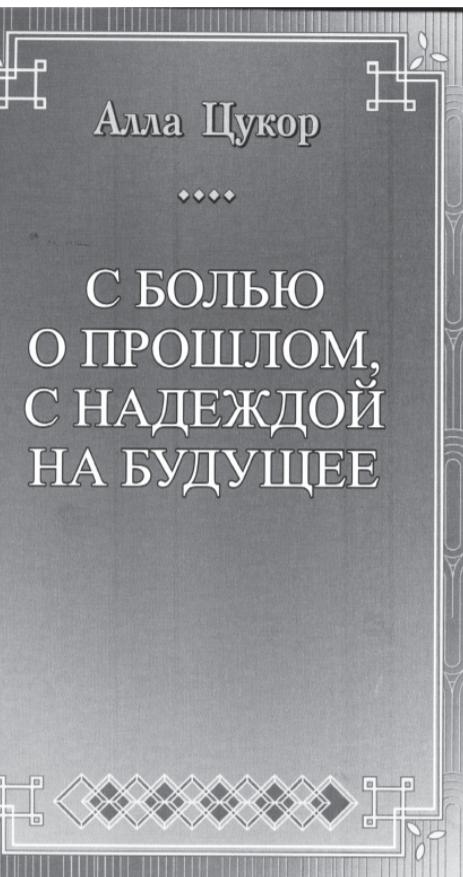
Литературнэ произведение-хэм шоу ахэлъри, тхаклом, е усаклом, е драматургым ятхыгъехэм «пкъеу, шхъеу» ялэм кыышгэжъягъеу темэмкэ, образхэмкэ, идеемкэ ыкIи литературнэ жабзэмкэ кэкъягъеу критикэм щыбзэм кэгъякъих, еутхындых. Литературнэ критикэр — шхъеуц Iофшэгъеншху, анахъеу ар гэшшэгъоны кыээшшыэр тхэкюаубэм ягушысэ-пхъетэт кызэтиригъэшкыизэ, литературнэ критикым шыыпкэем тетэу тхыгъе произведением уасэ фишыныр эршишьэрльир ары.

Адыгэ тхыгъе литературе ныбжыкэми ышхъе кызызэриэтэу атхыхэрэмкэ шошеплтыкэ зафэхэр кыээшонхэр кыихэгъигъэх ыкIи кынэфагъэх: алэрэ критическэ статьяхэр Хъаткю Ахьмэд, Кобл Бильэустэн я 20 — 30-рэ ильэсхэм атхыхъе. Аш үүжийн Еутых Аскэррэ Кэстэнэ Дмитрийрэ адыгэ литературэм зафэу щилэгъягъэх. Я 50 — 60-рэ ильэсхэм литературнэ-критическэ статьяхэр, очерхэр, монографиехэр, тхыльхэр бэу атхыхъе. Сыкызщыуцумэ сшоингъор Алла Цукор итхылыкэу кыдэгъягъэр ары.

МэшбэшIэ Исхъакъ ипроизведенияхэмкэ Iофшахо алэжьыгъ шэныгэлжкышхохэу ЩэшIэ Казбек, Лъэнцлерышэ Хъалидэ, ЩэшI-Ергъукъо Щамсэт, Алла Цукор, Хъашуцэ Мухаммад, нэмыхэм. Тхаклом ишыенгъэх ыкIи игушысэкэ-тхэкэшапхъе афэгъэхыгъэх литературнэ-критическэ статьяхэр, очерхэр, монографиехэр, тхыльхэр бэу атхыхъе. Сыкызщыуцумэ сшоингъор Алла Цукор итхылыкэу кыдэгъягъэр ары.

Блэгъигъэм илыуз кыфыригъашIэу, къэкъюштим игугъэ зыльишэу

МэшбэшIэ Исхъакъ ильэс 60-рэхъе игушисэ зэпьи, зэпьичи имыIеу адыгэ литературамэрэ критикэмрэ зэгопчынхэу щымытхэу, пытэу зэрэзэхыгъягъэр ары.

турэм щелажье. Ипоэзии, ипроизи, итарихъ романыби япчэгү итыр адыгэ лъепкыр, аш игъэшIэ тьюгушо щыпекIигъэхэстэур ары.

Алла Цукор итхылыкэу «С болью о прошлом, с надеждой на будущее» зыфиорэр МэшбэшIэ Исхъакъ итарихъ романхэм язэхэфынкэ гупши-се Iофшэгъе куу.

Мэшбашэм итворчествэкэ Алла Цукор нэмыхэм тхыльхери мыш

ыпекIэ кыдигъягъигъэх. Мы ильэс 20-м критикым инэппльэйу зытемыкэу, игушисэ хэмыхэмэр Мэшбашэм ипроизведенияшхохэр ары.

Ильэси 100-м клогъэ Кавказ заом адыгэ лъепкыр зэхигъэзигъ, зэбгыричигъ. Джа шхъэхыхыж-псэхыхыжъэжым үүж хэгэгү зэфэшхыафхэм артэкъягъе хуугъэ адыгэхэм ашэчигъэр, апекIигъягъэр кыашыгъогъа, уштыныбэу лъепкыр кызэпчигъэм яхылгагъэх тарихъ романхэм «Рэдэд», «КьюкыпIэр ыкIи Къохьаплэр», «Адыгэхэр», «Айшэт», «Бзыикъо зау», «Гъэриту», «Мыжъошхъал», «Хъан-Джэрий», «Рафыгъэхэр», «Хымэхэр хымэхэм ахэсхэу» зыфиорэр. Алла Цукор итхылыкэ мы произведение пэпчыкэ куу иеплыкIэхэр кыщыриотыгъэх. Адыгэ зэкош лъепкыхэм ятхэкошоу

МэшбэшIэ Исхъакъ тхэкло кьодыр армырэу, тарихълэж инэу, психолог шылыкъеу ыкIи гүүшIэм, гупши-сэм зэрафээ-пэласэр тхаклом ипроизведение пычыгъохэр илэрыгэгъу хуу кызэуихынэр А. Цукор кыдэхъу. Хуугъэ-шIэгъэ шылыпкыагъэр зыльэпсэ тарихъ романхэм кыашыгъэхобразыбэ щыгъенгъэм зэрэшхабзэм тетэу мы романхэм кызэраштыгъэхэм, зэраштыгъэпсы-

гъэхэм А. Цукор тынаэ тырытигъадзээ, тхаклом шуугъэу фельэгъу лъепкыр идагуи кылоныр зэрэфызэшлокырэр. Тарихъ романхэм лъепсешу куу зэрэлэр, адыгэ лъепкыр игъогуанэ уришээ тхаклом аш ицыфыгъэхабзи, ишэн-гъэпсыкли, иакыл-гульти нафа кызээрэфшишырэм произведение пэпчы псе кыпигъакIеу ельтэ, демыгъэштэнэу щытэп.

Сид фэдэрэ художественнэ-литературнэ произведения ыкIуачэ кыээштэйрэр, пчэгум нахъ кызыгъэуцорэр литературнэ критикэр ары. Арыш, Алла Цукор МэшбэшIэ Исхъакъ итарихъ романхэмкэ гупши-сэм зэфэхыссыжхэр уасэ зиIэх. Тхыльыр ашырэе еджэлэшхуитоу филологие ыкIи тарихъ факультетхэр зиIэхэм ястудентхэмкIи, якIэлэгъаджэхэмкIи, сэнхэхат зэгъэгъотыгIэ коллежхэу Темир-Кавказ лъепкыхэм ялжатар (адыгэ литературуи ахэм ашыц) зыщи-зэрэгшашIэхэрэмкIи IэпIэгъу иин хууц. Анахъеу мэхъанэ зиIэ A. Цукор итхылыкэу «С болью о прошлом, с надеждой на будущее» зыфиорэмкэ И. Мэшбашэм итарихъ романхэмкэ гупши-сэм улкIэпкыгъэхазыр щыIэ зэрэхъу. Арыш фэдиз романыбэр зикэлэлмэйгээ кычIэгъигъэ тхаклоу МэшбэшIэ Исхъакъ псаунгъэ-кIэ, гъэхъягъэкIэ тыфэлъаозэ, тхаклом итворчествэ мышынхъеу лъялъеу, Iоф дэзышIээрэ литературнэ критикэр А. Цукор «Опсэу!» етэлэ.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

ЗЭКЬОДЗАКПОР АГЬЭТЛЫСЫГЬ

КПК-у «Народный Капиталым» управление итхаматэ ыкIи пшьедэкIыжьеу ыхырэмкэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зиIэ обществэу «Перспектива» зыфиорэм ипащэ альэнкыокIэ Мыеекъопэ къэлэ хыкумым уголовнэ Iоф кызэуихыгь.

Ны мылькум игъэзеконкээ зэкъодзэгъэ Iоф 50 фэдиз зэрэзэрихъаагъэм кыхэкIэу бзыльфыгъэр агъэмисэ.

«2015-рэ ильэсийм кынэгъягъаагъеу 2016-м нэс ны мылькумкэ псэупIэ ашэфы-

ным епхыгъэу гъепцIэгъэ Iоф зыхэль зэзэгъынгъэхэр бзэджашэм цыфхэм адишыгъэх», — къеты АР-м и Прокуратурэ.

Ны мылькум кыкIэклюрэ ахъщэр кызыратыгъэхэм ядо-дээз, сомэ миллион 19-м ехуу

зэзэгъынгъэ нэпцIхэр Пенсионхэмкэ фондым IэкIагъахъэштыгъэ, нэүжум предприниматель ыкIи аш иаххылхэм ясчет ахъщэр ихээштэгъэ. Мы шыкIер кызыгъэфедээз, сомэ миллион 19-м ехуу

гъепцIаклом кызээкIигъэхъаагъ. Аш нэмыхэму Мыеекъуапэ Ѣы-псэурэ нэбгыри 4-мэ зэкъодзэн бзэджашIагъэхэр адзызэрихъаагъэу агъэунэфыгъ. ГъепцIаклом ахъщэ чыифэ кыалихи, аритыжыгъэл.

«ЫпшъэкIэ бзыльфыгъэм пшьедэкIыжьеу тиралхъаагъэр зэримыгъынгъээм кыхэкIэу, ильэси 10 хылэхэдээхээхэр аш Ѣышшу ильэрээ ныкъорэ зэрэчIэсшытгъэр», — къеты АР-м и Прокуратурэ.

ХЭБЗЭНЧЬЭУ АДЫГЕИМ ЩЫПСЭУГЪЭХ

Мыеекъопэ къэлэ ыкIи Төүцожь район хыкумхэм унашьюу ашыгъэхэм кыапкырыкIыхээзэ, IэкIыбым кыкIыгъэхэу хэбзэнчъэу тикээралыгъо Ѣыпсэуцшыгъэхэ нэбгырищыр кыаубыти, хэушхъафыкIыгъэ учреждением ашагъэх, ахэр къэралыгъомрагъэкIыжыщтых.

— Мыш ыпекIэ кощын IофыкIэ хэбзэгъэуцугъэр зэрэвукъаагъэм — Iизын кызытырэ тхыльыр ямыIеу хэбзэнчъэу Адыгэ Республикэм зэрэшы-

псэуцшыгъэхэм кыхэкIыокIэ Узбекистан Ѣыщ нэбгыригъумэ ыкIи Армением кыкIыгъэ зынэбгырэм административнэ пшьедэкIыжь атыралхъаагъ, —

къеты хыкум приставхэм я Федеральнэ кулыкыу и ГъэлорышланIеу Адыгэ Республиком Ѣышш.

Бэдээгъум и 7-м хыкум

приставхэм Iофхъабзээ зэрхъаагъэхэм кыахэкIэу IэкIыбым кыкIыгъэхэу Мыеекъуапэ хэбзэнчъэу Ѣыпсэуцшыгъэхэр Краснодар краим ит хэу-

шхъафыкIыгъэ учреждением ашагъэх, охтэ благъэм ахэр УФ-мрагъэкIыжыщтых, кызыгъыгъэ чыипIэхэм агъэкIо-жыщтых.

Лъэпкъ зэфыщтыкІэхэр, щыІэнныгъэр

Дэхагъэм пэриохъур къизэрэнэкъы

Лъэпкъыр итэкухъагъэу тыдэ щэпсэуми, иныдэльфыбзэ, ишэн-хабзэхэр кыухъумэнхэ фаеу елъитэ Адыгэ Республика мис къэндзалхэм культурэмкъэ яобществэу «Дуслыкым» ипащэу, медицинэм илофышшэу, Мыекъуапэ народнэ депутатхэм я Совет хэтэу Алям Ильясовым.

— Ныдэльфыбзэм изэгъашэн типшьэриль шъхъаэхэм ахтэлтийтэ, — къеуатэ гущыгъу тъзыфхъу Алям Ильясовым.

— Адыгэ Республика мис щыпсэухэр къэндзалхэм еджапІэ къафызэутхъагъэу тхъаумадафем егъэджэн сихъатхэр афызэрхэтэцхэ. Бзэр нахь дэгъо зэрэгъашэн фэшлъэпкъ орэхэр къаох.

— Егъэджэн сихъатхэм япчагъэ нахьыбз шъушынэу шъуфаеба?

— Тэ общественнэ движениеу тицьт. Амалуу тилэр къыдэллытэм, хэкыпІэу къэдъотыгъэм тегъэрэзэ. Хабзэр хэушхъафыкыгъэу общественнэ организацихэм нахьыпекІэ мылькукІэ ѥэпилэгъу афхъуутыгъ. Ёофшэклэшшоу хэгъэгүм щагъэфедэштыгъэм къафгъэзэжьыгъэм фэшлъэпкъ унашто аштэн фае. Къэндзалхэм язимычэзыу Дунэе конгрессэу мы мафхэм Казань щыкъоштым сихэлжэшт.

— «Дуслыкым» къизэрэштыкауагъэу, Адыгэим щыпсэухэр къэндзалхэм яныдэльфыбзэ нахьышшоу урысыбзэри, адыгабзэри зэрэгъашэхэу уарехъилэ.

— Аш тегъегушо. Узхэс лъэпкъхэм якултуре дэгъоу пшэ зыхыкІэ, нахьышшоу уагурышт, уадэпсэуцт. Къэндзалхэм янысащхэр адыгэ шенхабзэхэм адиштэхэу бэрэ зэхэтэшхэ. Адыгэ къуаджэхэм адэсхэм адыгабзэр зерагъашэ. Къэндзалхэмэ адигэхэмрэ

шъхъэгъусэ зэфэхъух, унэгъо дахэ хъугъэхэр зэдэпсэухэрэм ацэхэр къесонхэ слъэкъицт. Адыгабзэр, урысыбзэр егъэджэн программэм хэтышь, зэрагъашэ.

Диним үгээгъуазэ

— Алям, къэндзалхэм, адыгэхэм быслыымэн динир алэжь.

— Диним лъэпкъхэр зэфешх. Къутырэу Политотдельм мэшит къыщызэуахыгъ. Еффандэу Олег Шаматовым нэмаз аргэшшы. Диним имызакъоу, социальне юфгъохэм, экономикэм хэхъоныгъ ышынным, терроризм, нэмийкхэм къатгушыгъ.

— Адыгэ Республика мис, Краснодар краим ашыпсэухэр быслыымэнхэм я ДиндэлэжжапІэ имутиеу Къэрдэнэ Аскэрбый къэндзалхэм аюкъ.

— Къэрдэнэ Аскэрбый, аш илофшэгъу Шхъэлхэхь Ибрахим, фэшхъафхэр тизэлкіэтухэм къахэлажъэх. Цыфхэм яфэло-фашшэхэр нахьышшоу гэцэлгээнхэм ехыллэгъэ зэхахъэр бэмэ ашоогъашэгъоныгъ.

Щынагъо къизэрэштыкауагъэр

— Цыфхэм ящылакІэ къизэрэштыкауагъэм къыхэхкэу терроризмэ вильяпсэ зиушом-бгъунымкъ щынагъо щылэу ольята?

— Экономикэм ехыллэгъэ мыхьо-мышилагъэхэр зэрхэхэу къизэрэхкырэм тэгъегумэкъы. Адыгэ Республика мис и Лышхъэу Къумпыл Мурат аш фэгъэхыгъэ зэхахъэм къызэрэшиуагъэу, зээзгыныгъэу зэдашырэм шыпкъэныгъэ хэлъын фае. Зым зыр ыгъэпцэжжызэ экономикэр къеплэтийн, цыфхэм ящылакІэ нахьышшоу пшын плъэкъицтэп.

— Алям, ильэсүбэ хъугъэу медицинэм юфшюшшэ. Сымаджэхэр анахъэу зыгъегумэкъхэрэ узхэр къыталаоба.

— Гум, лъынтфэхэм, лъыдэклиаем, нэмийкхэм сакъытгүштийн слъэкъицт. Сэ къыхэзгэшчиэу сэзыифаэр цыфхэр зэпэзигъэуцухэрэм, «зэшьызыхохэрэм» щынагъоу, узэу къызыдахырээр нахьышшоу зэрэхуугъэр ары. Терроризмэ зиушомбгъуныр тэркэ гумэкыгъоу щит. Непэ ылъакъо тет цыфыр неущ узым къыриутэу, ифэло-фашшэхэр фэмыгъэцэлжхэу зыпльэгъукІэ, уеэзэнэир, ылъэ тэбгэуцожыныр къин.

Тарихъым уенПу

— Адыгэ Хасэм, хабзэм икъулыкъушшэхэм язэхахъэхэм «Дуслыкым» ахэлажъэ. Зэлукэ-гъухэр зэогъапшха?

— Нурубий, тхъауегъэпсэу, ар уччэ дэгъу. Кавказ заом фэгъэхыгъэ шэжж мафэм тыхэлэжжэнэу зетэгъажжэм, тарихыр нахьышшоу тшэ хъугъэ. Адыгэ-ир Краснодар краим къизэрэхкырэм рееспубликэ илэхъугъэ, икъэралыгъо гээпсэкиэ мэптий.

— Адыгэ быракъым, адыгэ

шъашэм, адыгэхэм я Ильэсүбэ хъугъэхэм афэгъэхыгъэ мэфэкхэр щылэныгъэм щыщ хъугъэх.

— Ахэр мэфэкхэр гъэшшэгъоных «Дуслыкым» хэтхэм яльэпкъ шъашэм ашыгъхэу мэфэкхэр ашэуджых, адыгэ быракъыр аяэбайат.

— Зэгурыынигъэ Адыгэим ильянымкъ югъэ къэзытэу плытэрэр къыталаоба.

— Общественнэ движениехэм язэфыщтыкІэхэм лъэпсэшшухэр ашыгъэх. Лымыщэкъо Рэмэзан, Александр Даниловыр, Аристотель Спировыр, нэмийкхэр зипэшэ общественнэ движенихэм хэгъегум щызэрхэхэхъажжыгъэм, Урысырем икъэралыгъо гээпсэкиэ и Мафэ, нэмийкхэм афэгъэхыгъэ зэхахъэхэу Адыгэ Республика мицкъохэрэм, «Мыкъодыжыщт полкэу» жъоныгъуакІэм и 9-м Мыекъуапэ, районхэм яурамхэм ильэс къес нэбгырэ мин пчьягъэ хъоу къарыкхэрэм уагъегушо. Къырым югъэпсэухэрэ къэндзалхэм адэжьи тыщыгъаг.

— Аш фэдэ зэхахъэхэр зыпльэгъухэкъ...

— Гушхъэ къяччэлм лъагэу зелэти. Етлани къыхэзгэшчиэу сэзыифаэр цыфхэр рамыгъэзхэу, ежхэм агу къызэрэриорэм теткэ зэхахъэхэм зэрхэлажжэхэрэ ары.

— Тизэдэгүщиэгъу зыщытухыщтам Адыгэимрэ Татарстанрэ язэллыкъокъ амалхэм уакытегуши ю шлонгъу.

— Культурэм, гъэсэнгъэм, спортым, нэмийкхэм яхьылэгъэ юфхэм заушъомбгъу. Дунаим футбольмкъ изэнэкъуу Урысырем аперэу щыкъуагъ. Казань щызэхашэгъэ ёшэгъухэм Адыгэим щыщхэрэ ягуалуу еплыгъэхъ. Татарстан щанлыгъэ Далер Кузяевым. Урысырем ихэшыпкъ югъэ команда илэпэлэсэнгъэ къызэрэшчигъэлэгъуагъэм, Игорь Акинфеевым, нэмийкхэм тагъегушшуагъ. Аш фэдэ зэнэкъокъу инхэр зыщызэхашэн альэкъирэ хэгъегум ўышыпсэуныр хъопсагъоу сэлтийтэ.

— Алям, уыгъэгушшоу зэхахъэхэр тиреспубликэ, хэгъэгум нахьыбэрэ ашыпльэгъуунэу пфэтэло.

— Тхъауегъэпсэу.

САХЬИДЭКЬО Нурбай.

Сурэтхэм архтхэр: Алям Ильясовыр; «Дуслыкым» лъэпкъ югъэпсэухэрэ ашыгъхэу мэфэкхэр ашэуджых, адыгэ быракъыр аяэбайат.

Зэкъошныгъэм игъогухэмкіэ

Кавказ культурэр кызэдаухъумэ

Кавказ культурэм ия XV-рэ фестиваль Тыркуем икъалэу Яловэ щыкъуагъ. Дагыстан, Темир Осетиен, Грузиен, Къэбэртэе-Бэлькъарым, Адыгеим, Тыркуем яансамблэхэр зэхахъэм щызэулагъэх. Мыеекъуапэ иадминистрации культурэмкіэ и Гъэйорышаплэ ипащэу Цэй Розэ зэхэшэн йофхэмкіэ Ыпшыгъэту фэхъугъ ансамблэу «Мыеекъуапэ инэфыльэхэм».

Фестивалыр игъэкъотыгъэу кызызэуахыгъ. Урысыем иконсул шхъялаэу Истамбул ёылэ Андрей Подъельшевыр йофтхъабзэм кызызэуахыгъэм, Урысыемре Тыркуемрэ язэпхыныгъэхэм ягъэптиэн, искуствэм лъэпкъхэр зэрээфишхэрэм иеплъыкіэхэр къариолагъэх. Адыгеим ўцэ заулэрэ зэрэхигъеунэфыкыгъэр Мыеекъуапэ икъыгъэхэм ашогъешгъоньгъ.

Къалэу Яловэ имэрэй ишхъэгъуэу Салмэн Дилек адигэ бзыль-фыгъ, шапсыгъэхэм ашыц. Ари зэхахъэм кызыгъулагъ, фестивалым хэлажъэхэрэм шлоу щылэр къадэхъунэу афиугъагъ.

Яловэ имэрэй Вефа Салмэн кавказ культурэм икъэухъумэн, лъэпкъхэр зэлукхээз яшэн-хабзэхэр кызыэрэзэфалуатэрэм къатегулагъагъ.

Салмэн Дилек ансамблэу

гъэ. Ансамблэ пэпчье ильэпкъ искуствэ кыгъэльгъуагъ. Андрей Подъельшевыр йофтхъабзэм кызызэуахыгъэм, Урысыемре Тыркуемрэ язэпхыныгъэхэм ягъэптиэн, искуствэм лъэпкъхэр зэрээфишхэрэм иеплъыкіэхэр къариолагъэх. Адыгеим ўцэ заулэрэ зэрэхигъеунэфыкыгъэр Мыеекъуапэ икъыгъэхэм ашогъешгъоньгъ.

«Мыеекъуапэ инэфыльэхэм» ильэпкъ къашью «Си Адыгеир» фестивалым хэлажъэхэрэм нахь агу рихыгъэхэм ашыц. Тикъэшьуакъохэм къихагъэшгъ.

Адыгэ къуаджэу Сэуджакъ
Ильэс къэс къэлэцкыу лъэпкъ ансамблэу «Мыеекъуапэ инэфыльэхэм» Сэуджакъ макло. Художественна пашэу, Къэбэртэе-Бэлькъарым изаслученне артистэу,

ем щэпсэу, урсысызэр дэгъо зэригъешлагъ. Тиансамблэ ар бэрэ игъусагъ.

Адыгеим илъыкъохэм анахъэу анаэ зытырадзагъэр грузин къалэу Алеко Квашадзе зэрэулагъэр ары. Адыгабзэкъ къабзэу къэгъулагъ, тильэпкъ итэ-къухъагъэу дунаим щыпсэуныр кызэхкынгъэм щыгъуаз.

— Грузиен сыйызэу адигабзэр зээгъешнэу сифежъэгъагъ, — къеуатэ Алеко Квашадзе. — Тыркуем иуниверситет адигабзэр зэрэшакурэм шуягъэ къеты. Бзэм лъэпкъхэр зэфещэх.

Нэжъ-лужъхэу Сэу-

пъэуцо, — къеуатэ Нэнъижъ Айдэмыр. — Саугъэтэйм теклиялли тильэпкъэгъухэу Кавказ заом хэкодагъэхэм шхъяшэ афэтшыгъ, ансамблэу «Мыеекъуапэ инэфыльэхэм» икъэшьуакъохэм нэпэеплэ сурэтхэр саугъэтэйм дэжь аштырагъигъ.

Адыгэ быракъыр саугъэтэйм ыпашхъэ тиньбжыкъэхэм щагъэбыйэтагъ, лъэпкъ шлэж зэрялэр къахэшэу саугъэтэйм зыгъэуугъэхэм зэрафэрэзэхэр зэхахъэм къыщауагъ. Нэнъижъ Айдэмыр Тыркуем ныбджэгу къыщиғэхъуагъэ Онур (Лаакъоу зыщыщир зэдгэшэнэу хуягъэп) къызэриуагъэу, мамыр псэукъэр гъэптигъэнэр ныбжыкъэхэм зэдьярофу элэйтэ, лэлүххэр зээзыхырээ зэлукхэгъухэр нахьыбэрэ зэхажэштих. Саугъэтэйр хым ыпашхъэ зэрэштих мэхъэнэ хэхыгъэ ил.

Мыжъобгъум тешхъягъэ сурэтэйм хым зэрэуальярэр къеъэльягъо. Аш гур зэрэдээ, арэу щитми, зыгъэрэхъаты пшоонгъоу хым иорхэм бзыухэр ашыбыатэхэу нэпээгъум къызиғэхъэ, искуствэйм мамыр псэукъэр зэригъэптиэрэйм гупшицы шхъяфхэр угээштих...

Сурэтхэм арьтхэр: Нэнъижъ Айдэмырэ иныбджэгъоу Онур; ансамблэу «Мыеекъуапэ инэфыльэхэм» саугъэтэйм ыпашхъэ щит.

«Мыеекъуапэ инэфыльэхэм» якъэшьуакъохэм къахэхъагъ, тарихъ къэбархэм ныбжыкъэхэр ашгэгъозагъэх. Адыгэ шыуашэр зэрэдэхэм, Кавказ щыпсэухэрэ лъэпкъхэм къякоу тишъуашэ зэрашгъын, фэшхъяфхэм атэгъулагъэх, зэхэтхэу нэпэөпль сурэтхэр атэрахыгъэх. Къэбэртэе-Бэлькъарым къикъыгъэхэм Салмэн Дилек нэгушыоу алыкъагъ, зэлэпкъэту адыгэхэм шлукъэ агу къинэжьыщт уахътэу зедагъэкүагъэр дунэе къэбар хуягъэ.

Концертхэр
Гъэшгъонэу концертыр къя-

Адыгеим инароднэ артистэу Нэнъижъ Айдэмыр зэрилтийтэрэмкіэ, псэ зыпти зэлукхэгъухэм хэпшыкъэу ялчагъэхэ.

Тыркуем нысэ щыхъуугъэхэ адигэ бзыльфыгъэхэу тиреспубликэ щаптугъэхэр Яловэ, Сэуджакъ, нэмийкхэм ащепсэух. Зэлэпкъэгъухэм ягунэс къэбархэр къызэфалотэнхэмкіэ адигабзэр дэгъо зэрашээр нэмийкхэм зэлэпкъхэм агъашгъуагъ.

Къэбэртэе-Бэлькъарым иансамблэу «Щагъдым» гүшгэгъэ зэрэфхэгъуугъэхэри «Мыеекъуапэ инэфыльэхэм» икъэшьуакъохэм къалотэжьы. Алсын Нури Тырку-

джахъ дэсхэр, ныбжь гурит зиэхэр адигабзэкъ мэгүшүйх. Къалэхэм тиньдэльфыбзэкъ гүшгэлабэ къыуалон альэккытэх, ныдэлтфыбзэр пыдзы ашы, къалэм щыпсэунхэу мэклюжых.

Адыгэ тарихъым исаугъэт

Яловэ имэрэй Вефа Салмэн къэшакъо фэхъуи, хылушьом саугъэт щагъеуцугъ. Кавказ заом икъиньгохъэр зэпзызычигъэ тильэпкъэгъухэм ар афэгъэхыгъ.

— Саугъэтэйр дахэу ашыгъ. Адыгэ быракъ уышьоу щэбище къызхэлдыкъырэр нэгум къык-е-

Футбол

Франциер анахь лъэш

Днаим футболымкіэ изэнэкъоку Урысыем щыкъуагъ. Къэралытъо 32-мэ яхэшыпыкъыгъэ командэхэр тихэгъэту истадион 11-мэ ашешагъэх.

Дышъэ медальхэм афэгъэхын къэх зэлукхэгъур Москва щыкъуагъ. Францием ифутболистхэр 4:2-у Хорватием иешлакъохэм атэгъулагъэх, апэрэ чыпшэр афэшшошагъ.

Днаим изэнэкъоку гъэшгъонэу зэхажагъ. Футболым имызакъоу, культурэм епхыгъэ зэлукхэгъухэри гум рихыгъэх.

Анахыбэ хуухэу зеклохэр къарыкъыгъэх США-м, Германием, Бразилием, Мексикэм, нэмийкхэм.

2014-рэ ильэсэм днаим футболымкіэ изэнэкъоку Бразилием щыкъуагъ. Урысыемре Бразилиемэ ястадионхэм ашызэхашгъэшгъэшгъэ юшгъуагъэ ялчагъэхэу спортым хэшыкъ фызиэхэм къало, ар тэркэ гуягъо.

мин 450-рэ фэдизкіэ нахыбэх. Ар къыдэплытагъэми, Урысыем зэнэкъокуухэр нахь дахэу щызэхажагъэхэу спортым хэшыкъ фызиэхэм къало, ар тэркэ гуягъо.

Нэктубгъор зыгъхазырыгъэр ЕМТИЙЛН Нурбай.

Зэхэзыщагъэр
ыкы кызыдзы-
гъэкъыэр:

Адыгэ Республиком лъэпкъ Йофхэмкіэ, Икъыбар къэралхэм ашы-
псэурэ тильэпкъэ-
гъухэм адирялээ зэхы-
нигъэхэмкіэ ыкы
къэрэштэйр
иамалхэмкіэ и Комитет
Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыд-
щыыэр:
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
къайхыэр А4-кіэ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчъагъыкіэ 5-м
емыхъухэрэ ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифтыр
12-м нахь цыкъунэу
щытэп. Мы шалхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхъагъэхэр редакцием
зэкегъэжъюхъ.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушихъятыгъэр:
Урысы Федерацием
хэутын Йофхэмкіэ, тел-
радиокъэтын-
хэмкіэ ыкы зэллы-
гыкъы амалхэмкіэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыпэ гъэйоры-
шапл, зэраушыхъятыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаутийрээр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъэмкіи
пчъагъэр
4133
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2119

Хэутынум узьчи-
кээтхэнэу щит уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зыщаутийрээр
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхъялэр
Дэрэ Т. И.
Редактор шхъялэм
игуадзэр
Мэцлиэкъо
С. А.

Пшъэдэгъыж
зыхыырэ секретарыр
Жакъэмкъо
А. З.